

6.1 Lietuvos partizanai ir jų veikla

Bunkeris – karinis gynybinis arba apsauginis statinys, apsaugantis jame esančius asmenis ir turtą nuo bombardavimo ar artilerijos apšaudymo. Bunkeriai gali būti naudojami kaip vadavietės arba kaip gynybiniai įrenginiai ar slėptuvės kariams.

Kolūkiai – didelė SSRS žemės ūkio įmonė, paremta kolektyvine gamybos priemonių nuosavybe ir kolektyviniu jų narių – kolūkiečių – darbu.

MGB – TSRS valstybės saugumo ministerija, veikusi 1946–1953 m.

Smogikai – Lietuvoje po Antrojo pasaulinio karo veikusių SSRS NKVD, Valstybės saugumo ministerijos (MGB) specialiųjų grupių nariai (agentai smogikai), apsimetę Lietuvos partizanais, naikinę tikruosius partizanus, terorizavę ir žudę gyventojus.

Stribai (rus. *istrebitel* – naikintojas) – antrosios sovietinės okupacijos metais bolševikų mobilizuoti asmenys kovai su ginkluotu pasipriešinimu sovietiniam režimui Lietuvoje. Oficialiai vadinti liaudies gynėjais.

1. Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

Baigiantis Antrajam pasauliniam karui ir vokiečiams pradėjus trauktis iš Lietuvos, dalis pasiryžusių ginti Lietuvą nuo neišvengiamos antrosios sovietų okupacijos ėmė ruoštis partizaninei kovai, dalis jungėsi prie Lietuvos karininkų iniciatyva pradėtos kurti Tėvynės apsaugos rinktinės, kurios tikslas buvo kartu su vokiečiais stoti į kovą prieš besiveržiančią sovietų kariuomenę ir parodyti pasauliui, kad Lietuva, atkūrusi savo kariuomenę, priešinasi naujai okupacijai. Sovietams išstūmus vokiečius iš Lietuvos, visoje jos teritorijoje ėmė kurtis partizanų būriai, dažniausiai vadovaujami buvusių Lietuvos kariuomenės jaunesniųjų karininkų. Lietuvos partizanai tęsė kariuomenės tradicijas, naudojo jos uniformas, karinius laipsnius, statusus. Paprastai pokarinė ginkluota rezistencija skirstoma į tris etapus. 1944–1946 m. partizanai tikėjosi, kad įtemti Sovietų Sąjungos ir Vakarų šalių santykiai veikiai peraugs į atvirą karą ir Lietuva bus išvaduota. Partizanai būrėsi į stambius junginius ir siekdami dominuoti teritorijoje nevengė stoti į atvirą kovą, puldinėdavo ir užiminėdavo kaimus ir miestelius. Tokia taktika pareikalavo didelių partizanų aukų. Viltys sulaukti pagalbos iš Vakarų žlugo. Partizanai suvokė, kad privalo taupyti jėgas ir nebegali kovoti atvirai prieš gausesnį ir stipresnį priešą. Stambios partizanų grupės buvo lengvai aptinkamos, nepakanamai mobilios.

Adolfas Ramanauskas-Vanagas, LGGRTC Genocido aukų muziejaus fondų nuotr.

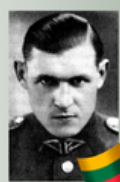
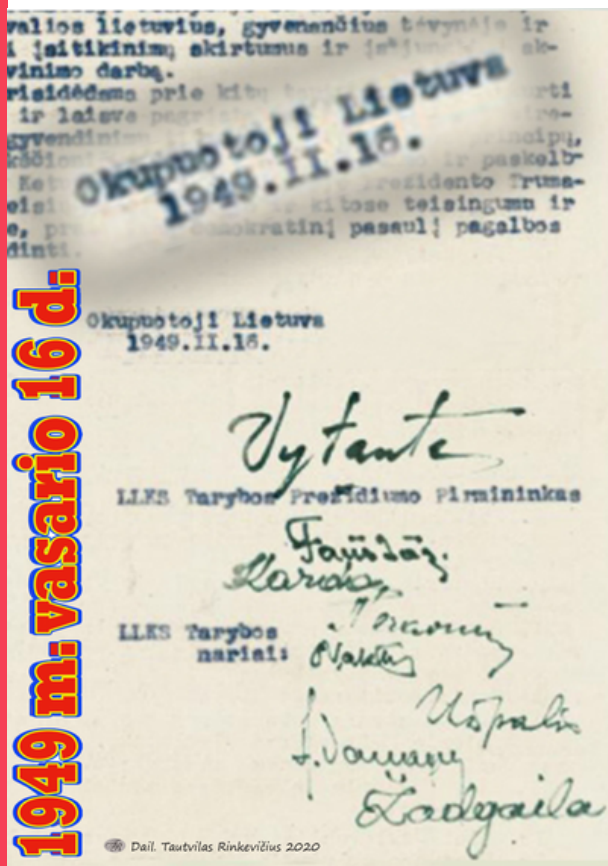
6.1 Lietuvos partizanai ir jų veikla

Antrajame etape susiformavo tvirti teritoriniai junginiai – partizanų apygardos. 1948 m. partizanai sukūrė vieningą Lietuvos partizanų vadovybę, tai leido derinti visų Lietuvos partizanų apygardų veiksmus ir veiklos metodus. **1949 m. vasario 2–22 d. Minaičių kaime (Radviliškio r.)** buvo sušauktas visos Lietuvos partizanų vadų suvažiavimas. Oficialiai posėdžiuose dalyvavo 8 asmenys: Jonas Žemaitis-Vytautas, Juozas Šibaila-Merainis, Petras Bartkus-Žadgaila, Adolfas Ramanauskas-Vanagas, Aleksandras Grybinas-Faustas, Vytautas Gužas-Kardas, Leonardas Grigonis-Užpalis ir Bronius Liesys-Naktis. Vasario 16 d. proga, pažymint Lietuvos valstybės nepriklausomybės metines, buvo pasirašyta Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) tarybos politinė deklaracija, kurioje konstatuota, kad LLKS taryba yra aukščiausiasis tautos politinis organas, vadovaujantis politinei ir karinei tautos išlaisvinimo kovai, kad būtų atkurta nepriklausoma demokratinė respublika. Patvirtintas LLKS tarybos prezidiumo pirmininkas – **Jonas Žemaitis-Vytautas** (jam suteiktas partizanų generolo laipsnis). 2009 m. Lietuvos Seimas pripažino, kad nuo **1949 m. vasario 16 d.** Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos deklaracijos priėmimo iki mirties 1954 m. lapkričio 26 d. J. Žemaitis buvo kovojančios prieš okupaciją Lietuvos valstybės vadovas, faktiškai vykdęs Respublikos Prezidento pareigas. Deklaracija kartu su kitais Lietuvos partizanų vadų suvažiavime priimtais dokumentais sudarė teisinį ir politinį Lietuvos ginkluotojo pasipriešinimo pagrindą, suteikė laisvės kovoms naują pobūdį, įteisino Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą kaip visuotinio organizuoto ginkluotojo pasipriešinimo sovietinei okupacijai organizaciją.

Pagal www.kariuomene.lt

Klausimai ir užduotys.

1. Kodėl po Antrojo pasaulinio karo kilo partizaninis karas?
2. Ko siekė ir kaip kovojo partizanai?
3. Pasidomėkite, kaip sovietų valdžia kovojo su partizaniniu pasipriešinimu.

LLKS Tarybos prezidiumo
pirmininkas generolas

**JONAS
ŽEMAITIS-
VYTAUTAS**
(1909-1954)

LLKS Tarybos narys
kapitonas

**ALEKSANDRAS
GRYBINAS-
FAUSTAS**
(1920-1949)

LLKS Tarybos prezidiumo
pirmininko pavaduotojas,
gynybos pajėgų vadas
pulkininkas
**ADOLFAS
RAMANAUSKAS-
VANAGAS**
(1918-1957)

LLKS Tarybos prezidiumo
narys pulkininkas
leitenantas

**LEONARDAS
GRIGONIS-
UZPALIS**
(1905-1950)

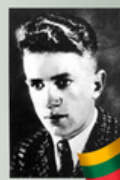
LLKS Tarybos prezidiumo
narys, LLKS visuomeninės
dalies viršininkas pulkininkas

**JUOZAS
ŠIBAILA-
MERAINIS**
(1905-1953)

LLKS Tarybos narys
kapitonas

**VYTAUTAS
GUŽAS-
KARDAS**
(1920-1949)

LLKS Tarybos prezidiumo
sekretorius majoras

**PETRAS
BARTKUS-
ZADGAILA**
(1925-1949)

LLKS Tarybos prezidiumo
narys kapitonas

**BRONIUS
LIESYS-
NAKTIS**
(1922-1949)

6.1 Lietuvos partizanai ir jų veikla

2. Remdamiesi gausiais partizanų dienoraščiais, atsiminimais ar perskaitytomis knygomis, parašykite pasakojimą apie pokario partizaną. Įsivaizduokite, kad jūs esate jaunas partizanas ir žiemą slepiatės miške iškastame bunkeryje. Stipriai pablogėjo buitinės sąlygos – lauke spigina daugiau nei 20 laipsnių šaltis, baigėsi maistas, trūksta vaistų, išsikrovė baterijos, pradėjo kamuoti depresija. Jums šalta. Reikėtų susikurti laužą, bet jus gali pastebėti. Kaip sušilti? Reikia eiti į kaimą maisto. Tačiau jūs įtariate, kad kaime MGB smogikai surengė pasalą. Ką darote? Liekate kęsti šaltį ir alkį bunkeryje ar rizikuojate ir einate į kaimą? Rekomenduojama remtis partizanų Adolfo Ramanausko-Vanago „Daugel krito sūnų...“, Liongino Baliukevičiaus-Dzūko dienoraščiais ir kt.

Pagal Benediktą Šetkų „Keletas įžvalgų dėl istorijos mokymo apie nacių ir sovietų nusikaltimus“

6.1 Lietuvos partizanai ir jų veikla

3. Tekste yra praleistų žodžių. Perskaitykite tekstą apie partizaninį karą, išrinkite ir įrašykite tinkamus žodžius.

Okupacinei, agentai, akcijos, būrius, ištremti, ginkluoto, kaimuose, kolūkius, partizanų, pavieniui.

Paskutinis 1948–1953 m. _____ pasipriešinimo etapas apibūdinamas kaip _____ judėjimo silpnėjimo laikotarpis. _____ valdžiai pavyko sugriauti socialinę sanklodą Lietuvos _____, suvarius gyventojus į _____. Provokacinės _____ kiršino kaimo gyventojus ir partizanus. Partizanus rėmę žmonės masiškai _____ kartu su šeimomis. Tokiu būdu partizanai po truputį ėmė netekti vietos gyventojų paramos. Sovietų infiltruoti _____ padėjo ilginiui sunaikinti visus partizanų štabus ir _____. 1953 m. organizuota partizanų veikla nutrūko sunaikinus paskutinius štabus. 1965 m. sunaikinti paskutiniai _____ besislapstę partizanai.

Pagal www.kariuomene.lt

Kazimieraičio rinktinės partizanų apdovanojimų ceremonija. Įsakymą skaito Lionginas Baliukevičius-Dzūkas, Sofijai Budėnaitei-Ramunei apdovanojimą sega Adolfas Ramanauskas-Vanagas. 1948 m. www.partizanai.org nuotrauka

6.1 Lietuvos partizanai ir jų veikla

4. Perskaitykite istorijos šaltinį ir atlikite užduotis.

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Taryba, atstovaudama visas Lietuvos teritorijoje esančias vieningos vadovybės vadovaujamas karines visuomenines gruputes, skelbia: <...>

3. Valstybinė Lietuvos santvarka – demokratinė respublika.

4. Suvereninė Lietuvos valdžia priklauso tautai.

5. Lietuvos valdymas vykdomas per laisvais, demokratiniais, visuotiniais, lygiais, slaptais rinkimais išrinktą Seimą ir sudarytą Vyriausybę. <...>

8. Atstačius Lietuvos Nepriklausomybę, ligi susirenkant Seimui, Lietuvos Respublikos Prezidento pareigas eina LLKS Tarybos Prezidiumo Pirmininkas. <...>

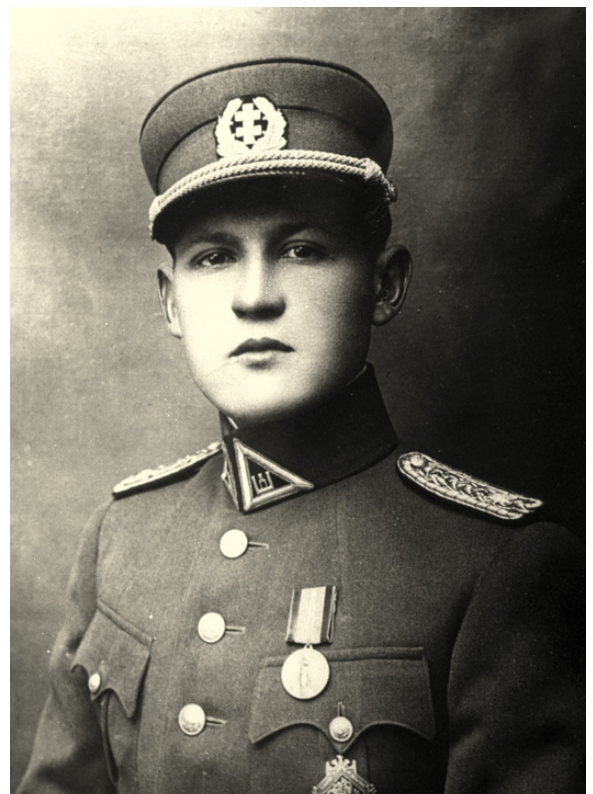
17. Asmenys, bolševikinės arba vokiškosios okupacijos metu išdavę Tėvynę bendradarbiavimu su priešais, savo veiksmais ar įtaka pakenkę tautos išsilaisvinimo kovai, susitepę išdavystėmis ar krauju, yra atsakingi prieš Lietuvos Teismą. <...>

22. LLKS Taryba, prisidėdama prie kitų tautų pastangų sukurti pasaulyje teisingumu ir laisve pagrįstą pastovią taiką, besiremiančią pilnutiniu įgyvendinimu tikrosios demokratijos principų, išplaukiančių iš krikščioniškosios moralės supratimo ir paskelbtų Atlanto Chartijoje, Keturiuose Laisvėse, 12-je Prezidento Trumeno Punktų, Žmogaus teisių Deklaracijoje ir kitose teisingumo ir laisvės Deklaracijose, prašo visą demokratinį pasaulį pagalbos savo tikslams įgyvendinti.

Pagal „Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos Deklaracija“

Klausimai ir užduotys.

1. Atpažinkite ir nustatykite, kada ir kur pasirašytas šis dokumentas.
2. Įvardykite valstybinę santvarką, kurią numato šis dokumentas.
3. Kaip Lietuvos Seimas 2009 m. įprasmino šaltinyje nurodytą deklaracijos 8 punktą?
4. Įvertinkite 17 punktą. Kaip jūs pasielgtumėte su asmenimis, prisidėjusiais prie okupacijos ir tėvynės išdavimo?
5. Remdamiesi dokumentu ir žiniomis įvertinkite jo reikšmę Lietuvos valstybingumui. Ar pavyko pasiekti iškeltus tikslus?

Kovojančios Lietuvos Prezidentas
Jonas Žemaitis-Vytautas. www.istorineprezidentura.lt

6.1 Lietuvos partizanai ir jų veikla

5. Remdamiesi žodynais sugrupuokite atitikmenis.

Bunkeris –	kitas ginkluotų Lietuvos partizanų pavadinimas.
Disidentas –	valstybinio valdymo institucijų pertvarkymas ir partinio vadovavimo visoms valdymo sferoms įvedimas komunistinių režimų gyvavimo pradžioje.
Miško brolis –	politinių priešininkų slopinimas, palaikomas smurto, prievartos (net fizinio sunaikinimo) priemonėmis.
Kolūkiai –	karinis gynybinis arba apsauginis statinys, apsaugantis jame esančius asmenis ir turtą nuo bombardavimo ar artilerijos apšaudymo. Bunkeriai gali būti naudojami kaip vadavietės arba kaip gynybiniai įrenginiai ar slėptuvės kariams.
Rezistencija –	antrosios sovietinės okupacijos metais bolševikų mobilizuoti asmenys kovai su ginkluotu pasipriešinimu sovietiniam režimui Lietuvoje. Oficialiai vadinti liaudies gynėjais.
Sovietizacija –	didelė SSRS žemės ūkio įmonė, paremta kolektyvine gamybos priemonių nuosavybe ir kolektyviniu jų narių – kolūkiečių – darbu.
Stribai –	naujausiųjų laikų agresoriaus užgrobtos šalies ar jos dalies gyventojų kovos už laisvę sąjūdis, turintis savarankišką strategiją ir taktiką.
Teroras –	žmogus ar žmonių grupė, nepripažįstanti viešpataujančios ideologijos ar oficialios valstybinės religijos.